

Kungsörs kommun

Vår handläggare
kristoffer.nyholt@kungsor.se
Stab och kansli
Kommunstyrelsens förvaltning

Dokumenttyp
Remissvar

Datum
2024-08-21

Ert datum

Diarienummer
KS 2024/205

Ert diarienummer
Ju2024/00970

Sida
1 (3)

Adressat
Justitiedepartementet

Svar på remiss - Biträde åt väljare

Sammanfattning

Kungsörs kommun anser att förslaget innebär en icke försumbar risk för ett inskränkande på väljares rätt till valhemlighet. Det framgår inte heller tydligt hur inskränkningen skulle vara lindrigare än vad som är acceptabelt enligt rådande lagstiftning och FN:s konvention.

Det är även problematiskt att de utredningar som lyfts genomfördes i samband val innan den nya lagstiftningen om ökat skydd för valhemlighet implementerades, en lagstiftning som är i linje med de rekommendationer som utredningarna pekade ut. Därför bör nya studier genomföras för att se hur den nya lagstiftningen påverkat gruppröstning innan lagförändring föreslås.

Att gruppröstning förekommer är ett problem och potentiella åtgärder för problemet bör vidtas. Kungsörs kommun ställer sig dock frågande till om förslaget riktas mot rätt målgrupp. Förslaget rör personer som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själva kan göra i ordning sin röst eller ta valsedlar men upplevelsen är att det inte är dessa som utgör den större delen av problemet, utan snarare personer utan funktionsnedsättning som röstar tillsammans med andra.

Yttrande

”2.1.1 Fria och hemliga val utgör grundläggande utgångspunkter i valsystemet”

I artikel 29 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning framgår att personer med funktionsnedsättning ska garanteras politiska rättigheter och möjlighet att åtnjuta den på lika villkor som andra. Kungsörs kommun ställer sig frågande till om man kan anse att de har samma villkor om de inte själva kan välja vilka de röjer valhemligheten för.

Vidare lyfts även att en tolkningsförklaring till Venedigkommissionens kodex för god valpraxis från 2011, angående deltagande i val för personer med

funktionsnedsättning gjorts där man fastslår att rättigheten till valhemlighet bör skyddas, bl.a. genom att ”garantera rätten att vid behov, på egen begäran, få hjälp att rösta av en person som man själv väljer.”. Förslaget i PM:et går rakt emot detta.

”2.2.2 Det finns indikationer på att gruppröstning förekommer”

I PM:et lyfts SILC:s utredning av valet 2014 och att det konstateras att ”familjeröstning” är relativt vanligt. Viktigt att poängtera är att denna utredning gjordes efter ett val innan den nya lagstiftningen om ökat skydd för valhemlighet antogs. I det valet användes inte insynsskydd för valsedelställen. SILCS:s utredning lyfter även att valarbetare pekar ut vallokalens utformning som en viktig anledning till gruppröstning och att man kunde se att problemet var större i lokaler med fler distrikt då det blev oklart vem som ansvarade för skärmarna. De rekommenderade åtgärderna i utredningen är att informera tydligare om att en person ska rösta åt gången och att införa insynsskydd för valsedelställen.

När Democracy Volunteers utredning i anslutning till valet 2028 genomfördes fanns det heller inga krav på insynsskydd vid valsedelställen. Gällande åtgärder för gruppröstning föreslår inte utredningar några lagförändringar i linje med PM:ets förslag, utan snarare mer personal och insynsskydd för valsedelställen.

Då den nya lagstiftningen om ökad skydd för valhemlighet trätt i kraft efter dessa studier anser Kungsörs kommun att nya studier behöver genomföras för att se om denna lagstiftning haft lett till en minskning av gruppröstande innan ny lagstiftning föreslås.

Vidare lyfts valforskningsprogrammets rapport från valet 2023 och att det i den framgår att ca 5% av respondenter i en studie uppger ett annat alternativ än ”stämmer mycket bra” på frågan om hur det fungerat att en person i taget gick in bakom valskärmarna. Siffrorna är lite missvisande. 93,5% svarade att påståendet stämmer mycket bra, 3,2% att det stämmer ganska bra, 0,6% att det inte stämmer särskilt bra, 1% att det inte stämmer alls och 1,8% har ingen uppfattningen. Det är alltså 1,6% som har en negativ uppfattning. I PM:et står också; ”Om fenomenet förekommit i andra situationer än de som vallagen tillåter ger underlaget inte svar på.”. Det går därför inte att utesluta att en del av de respondenter som svarat att det inte fungerat väl kan ha sett två personer gå in bakom samma valskärm utan att veta att de gjort det med stöd av lag.

”2.3 Röstmottagare bör alltid vara närvarande när väljare anlitar ett biträde”

Ett förslag med liknande innebörd behandlades år 2021 och att flera remissinstanser menade att en sådan lagförändring skulle riskera att skapa hinder för väljare med funktionsnedsättning och innebära risker för integritetskränkande och stigmatiserande behandling. Den enda remissinstans som lyfts som positiv till förslaget från 2021 Synskadades riksförbund. Det känns därför förhastat att komma med ett nytt liknande förslag så nära inpå det förra.

PM:et lyfter risken för otillbörlig påverkan i samband med gruppröstning som mer än försumbar. Man bör här vara försiktig med att anta att detta sker i en stor del av de rapporterade fall av gruppröstning. Att röja sin egen valhemlighet är tillåtet och i många av fallen kan det helt enkelt handla om gruppröstningar där man är helt okej med att dela informationen om vad man röstar på till den man går tillsammans med.

”4 Konsekvenser”

Gällande listade konsekvenser i PM:et menar man att förslaget inte bedöms medföra några ekonomiska konsekvenser för valadministrationen, inklusive kommunerna. Detta är ett korrekt antagande förutsatt att ansvaret att för att motverka gruppröstning inte helt hamnar på kommunerna. Menar man att problemet med gruppröstande är icke försumbart så bör man dock inte anta att de riskerna för ekonomiska konsekvenserna är försumbara.

Övrigt

En aspekt som inte tas upp är risken för att tvingas röja din valhemlighet för personer du känner, t.ex. grannar. Med relativt små distrikt är det inte omöjligt att röstmottagare i en väljares vallokal är personer de känner igen vilket kan innebära ett extra obehag om man enligt lag måste röja sin valhemlighet för dem för att kunna rösta i vallokalen.

För Kungsörs kommun

Kristoffer Nyholt
Valsamordnare/Nämndsekreterare